

Boekbespreking.

Dr. Guido Fischer. *Bau und Entwicklung der Mundhöhle des Menschen unter Berücksichtigung der vergleichenden Anatomie des Gebisses und mit Einschluß der speziellen microscopischen Technik.* Leipzig 1909. Verlag von Dr. Werner Klinkhardt.

De steeds grooter wordende behoefte gevoelend, om de omvangrijke stof der tandheelkundige wetenschap meer en meer te gaan specialiceeren, heeft Fischer in het boven aangekondigde werk (436 pagina's met 340 afbeeldingen en 18 platen) de macroscopische, microscopische en vergelijkende anatomie der mondholte en hare adnexa in één werk vereenigd.

De te behandelen stof wordt in vier gedeelten gesplitst. In de eerste afdeeling wordt de macroscopische anatomie der mondholte behandeld, in de tweede de vergelijkende anatomie van het gebit, in de derde de microscopische anatomie, omvattende de ontogenese en de histologie der tanden, terwijl in het vierde gedeelte de microscopische techniek besproken wordt.

Uit deze indeeling blijkt reeds voldoende, dat niet alleen voor den studeerende in de tandheelkunde dit werk groote waarde heeft, daar hij nu in één werk datgene vereenigd vindt, wat vroeger uit verschillende boeken over anatomie, histologie en ontogenie geput moest worden, maar ook

tevens voor den meer wetenschappelijk aangelegde onderhen en de tandartsen in het tweede en vierde gedeelte datgene behandeld wordt, wat voor de meesten steeds een gesloten boek gebleven is.

Bovendien vindt ook de practicus in dit werk zeer belangrijke wenken voor de praxis, zoo aangaande de techniek der locale anaesthesie.

In het eerste gedeelte bespreekt Fischer de gewone anatomie der mondholte, waarin meestal Sobotta gevolgd is. Van veel belang voor den practicus zijn de hoofdstukken, waarin de topographie van het antrum, van het mandibulair kanaal met zijn foramen mentale en foramen mandibulare en de verschuiving, die deze deelen tijdens de ontwikkeling ondergaan, besproken wordt. Ook de fijnere architectuur van het processus alveolaris wordt uitgebreid behandeld, evenals de topographie en bouw van de pulpkamer en wortelkanalen, waarbij men aan de hand van vele dwarscoupes der besproken deelen, benevens afbeeldingen van celluloid-uitgietsels, Röntgenopnamen en gefixeerde pulpae van geëxtraheerde tanden, een leerzaam beeld voor oogen krijgt van de vele moeilijkheden, die zich bij de wortelkanaal-behandeling kunnen voordoen.

Eene opmerking moet ik over dit anatomisch gedeelte maken, namelijk deze, dat, waar er in dit werk blijkbaar naar gestreefd is, den tandarts datgene te geven, wat uit anatomisch standpunt slechts strikt noodzakelijk voor hem als specialist is, toch zeker eene volledige beschrijving der neusholte niet achterwege had mogen blijven, zooals in Fischer's werk geschied is.

De verhouding van het antrum tot de neusholte, duidelijk wordend bij antrumaandoening, het beeld der neusholte bij gespleten verhemelte, de stoornissen in de neusholte, blijkend bij de orthodontie, allen pathologische toestanden, die op het gebied van den tandarts liggen en bovendien het ontogenetisch verband, dat er bestaat

tusschen mond- en neusholte, zijn redenen genoeg, om de neusholte in het anatomisch gedeelte op te nemen.

Waar verder het werk overigens uitmuntend geïllustreerd is, schijnen mij de afbeeldingen der kauwvlakten der tanden in fig. 33 en 36 minder gelukkig, deze geven geen duidelijk beeld van de normale verhoudingen.

In het tweede gedeelte voert de schrijver ons achtereenvolgens, aan de hand van vele ieder welbekende diersoorten, door de verschillende afdeelingen der vertebraten, met het doel, om de bij den mensch optredende toestanden meer en meer tot hare eenvoudige grondvormen terug te brengen, m. a. w. hare phylogenetische differentieering in de vertebratenrij te analyseeren. Duidelijk wordt ons voor oogen gebracht de strenge relatie, die er steeds heerscht tusschen structuur en functie. Niet alleen wordt de phylogenesis van het gebit in toto behandeld, maar ook die van den opbouw der tanden uit verschillende knobbels, waarbij Fischer zich in tegenstelling met anderen een voorstander toont van den quadrituberculairen vorm als grondvorm voor den menschelijken tand.

Met de bewerking van dit gedeelte moet Fischer er ongetwijfeld in slagen, ook bij hen, die geen uitgebreide kennis der vergelijkende anatomie en zoölogie bezitten, de belangstelling voor dit uiterst interessante gedeelte der tandheelkundige wetenschap wakker te roepen.

In het derde gedeelte wordt de ontogenese en de fijnere histologie der tanden besproken. Zoo wordt o. m. aangetoond, wat wij te verstaan hebben onder de *débris épithéliaux paradentaires* van Malassez en blijkt uit Fischer's onderzoek, dat dit niet afgespleten celhoopjes zijn, maar deelen van een volledig netwerk om den geheelen tand.

Het onderwerp der melktandresorptie en het ontstaan der osteoclasten en reuzencellen is buitengewoon fijn uitgewerkt en wordt aangetoond, hoe het bloedvatstelsel bij dit gansche resorptieproces de hoofdrol speelt.

De fijnere bouw van cement, dentine en email wordt nagegaan en voert Fischer tot de conclusie, dat men in het email niet een levenlooze massa zonder stofwisseling te zien heeft, maar wel degelijk levende materie met eene, al zij het ook geringe stofwisseling, eene conclusie, waartoe ook Bödecker onlangs langs geheel anderen weg kwam.

Belangrijk zijn verder de hoofdstukken over de vorming van dentikels, secundaire dentine en de genese der tandvleeschpapillen.

De vierde afdeeling bevat het voornaamste uit de microscopische techniek, waarbij Fischer de eenvoudigste en het best tot het doel voerende methoden verzameld heeft, om den aanvanger in de toch reeds zeer moeilijke techniek voor vele ontgoochelingen te sparen. Behalve den gewonen gang eener microscopische onderzoeking vindt men er in aangegeven de te volgen methoden voor het vervaardigen van slijppraeparaten, injecties van het vaatstelsel en corrosiepraeparaten. De gekleurde platen aan het einde van het werk leveren het beste bewijs van het grootsche, dat de auteur met zijne aangegeven methoden op microtechnisch gebied vermag.

De teekeningen, lithographiën, micrographieën en gewone photographieën zijn buitengewoon mooi uitgevoerd, en geven een duidelijk beeld van de in den text behandelde stof. Het werk, in zeer duidelijken druk, is in zijn geheel uitmuntend verzorgd, de prijs van slechts 18 mark is voor een dergelijk werk zeer gering te noemen.

Met warmte kan ik dit werk dan ook aanbevelen aan studeerenden en aan allen, die zich tot het meer wetenschappelijk deel der tandheekkunde aangetrokken gevoelen, terwijl ook de practicus hier en daar belangrijke wenken voor de praxis vinden kan.

J. A. W. VAN LOON.